

Fiche 8

Hoe trek je het leesniveau van je leerlingen op door te modelleren?

Onderwijsniveau: kleuter lager secundair

Componenten van leesvaardigheid:

☒ Voorbereidende leesvaardigheden:	☒ geletterdheid	☒ mondelinge taalvaardigheid
☒ Technisch lezen :	☒ vlot lezen	☒ vloeiend lezen
☒ Begrijpend lezen		
☐ Algemene leesvaardigheid		
☐ Leesmotivatie		

Wat vertelt onderzoek?

Als leraar modelleren blijkt een waardevolle didactische aanpak voor effectief (lees)onderwijs. Modelleren wil zeggen dat je inzage geeft in jouw denkwijze als geoefend lezer, door hardop te zeggen wat je denkt. Door je denkproces expliciet te verwoorden geef je als het ware een 'kijkje in je eigen hoofd' en laat je horen welke denkstappen je neemt, bijvoorbeeld om een tekst te begrijpen.

Modelleren blijkt krachtig in de verschillende fasen van het verwerken van een tekst (voor, tijdens en na) en bij de verschillende componenten van leesvaardigheid: als je aan

klankbewustzijn werkt bij kleuters, of een tekstfragment samenvat met geoefende lezers bijvoorbeeld. Modelleren is zinvol voor alle lezers, maar is in het bijzonder effectief voor leerlingen met (een risico op) lees- en/of spellingsmoeilijkheden.

De didactische aanpak van het modelleren wordt gezien als een onderdeel van directe instructie. Na het modelleren is het uiteraard belangrijk dat je leerlingen de vaardigheid of strategie zelf laat uitvoeren en inoefenen. Laat leerlingen zelfstandig oefenen, geef veel feedback en draag de verantwoordelijkheid voor het leesproces gaandeweg aan hen over.

Welke praktijktips horen bij dit antwoord?

- Bereid je modellering goed voor. Als geoefende lezer neem je heel wat stappen immers onbewust: je doet het gewoon. Net omdat je de vaardigheid zo automatisch toepast, is het belangrijk om even te vertragen en stil te staan bij de denkprocessen en strategieën die je tijdens het lezen allemaal doorloopt. Bijvoorbeeld:
 - » Maak voor jezelf aanduidingen in de tekst.
 - » Noteer de vragen die je jezelf stelt of kan stellen.
 - » Noteer de verbanden (binnen zinnen; binnen en buiten de tekst) en hoe je die herkent.

binnen zinnen

- Geef aan hoe je de zin op zich begrijpt, bijvoorbeeld: door beeldspraak expliciet te benoemen.
- Wijs op relaties binnen de zin, bijvoorbeeld: verwijswaarden als *hij*, *zij*, *deze*, *die*, *waarop* die aan een eerder of volgend woord in de zin refereren of signaalwoorden als *omdat* die de relatie tussen de hoofd- en bijzin blootleggen.

binnen een tekst

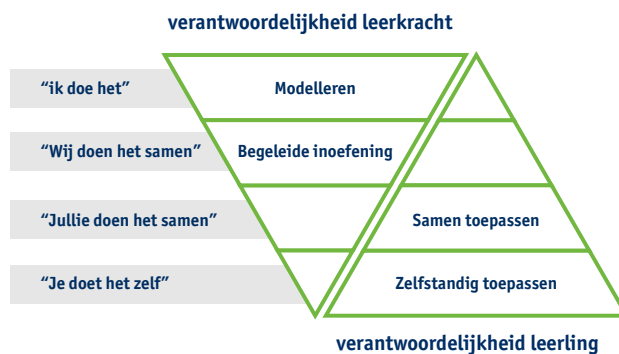
- Geef aan hoe verschillende elementen in een tekst met elkaar in verband worden gebracht, bijvoorbeeld verwijswaarden als *hierdoor*, *die*, *ze* die aan woorden uit eerdere of volgende zinnen, alinea's en paragrafen refereren.

- Wijs op signaalwoorden (*maar, want*) en denkrelaties (*oorzaak-gevolg, doel-middel*) tussen alinea's, paragrafen en de volledige tekst.
- Leg verbanden uit tussen teksten, hoofdstukken en het ruimere verhaal (*verhaalanalyse, personages ...*).

buiten een tekst

- Interpreteer hardop wat niet expliciet gezegd wordt in de tekst.
- Benoem de relatie met je kennis over de wereld of de relatie tussen de wereld en de tekst.
- Gebruik je het modelleren als instructiemethode voor een nieuwe strategie? Zorg dan dat jij tijdens jouw 'luidop denken' aan zet bent. Jij als leraar demonstreert en de leerlingen kijken en luisteren.
 - » Spreek in de ik-vorm: "Ik vraag me af of ...", "Misschien moet ik ...", "Dit doet me denken dat ...", "Ik zie ... en ik denk ...", "Dus ik ga ... doen", "Wat als ik ...".
 - » Stel tijdens je demonstratie geen vragen aan de leerlingen. 'Luidop denken' als instructiemethode is iets anders dan een interactief taaldenkgesprek.

- Draag de verantwoordelijkheid voor het leesproces geleidelijk over aan je leerlingen. Het GRRIM-model (Gradually Release of Responsibility Instruction Model), ook wel bekend als het 'ik-wij-jullie-jij-model' geeft die overdracht visueel mooi weer. Behoed je voor een snelle overgang naar de jij-fase, waarin de leerling het alleen moet kunnen. Durf lang genoeg samen te wroeten en diep te lezen.

Expliciete instructie en het stap voor stap doorgeven van verantwoordelijkheid (gebaseerd op Fisher & Frey, 2008) (uit: Geudens et al., 2021)

Welke praktijkvoorbeelden horen bij dit antwoord?

In de klas van Joke gaan ze aan de slag met een informatieve tekst over dromen en slaap. Volgens de handleiding werken de leerlingen onmiddellijk zelfstandig in duo's: ze lezen de teksten, zoeken sleutelwoorden, bedenken tussentitels en zoeken het antwoord op inhoudelijke vragen in de tekst. Joke volgt echter het GRRIM-model bij deze les:

- **Tekst 1: modelleren (IK):** Ik lees de tekst luidop voor en stop geregeld om mezelf luidop vragen te stellen over de tekst. Ik voer de bijhorende opdrachten uit en vertel hoe ik dat aanpak en waar ik de antwoorden ga zoeken.
- **Tekst 2: klassikaal (WIJ):** Aan alle leerlingen wordt gevraagd om mee te lezen. Ze worden uitgedaagd om de antwoorden te zoeken. Ik stuur bij waar nodig.
- **Tekst 3: in duo's (JULLIE):** De leerlingen gaan per 2 aan de slag in heterogene groepjes. Ze volgen de werkwijze van de leerkracht. Ik loop rond en begeleid indien nodig.
- **Tekst 4: individueel (JIJ):** De tekst wordt door alle leerlingen gelezen, ook al suggereerde de handleiding deze tekst enkel als uitbreiding voor de snelle lezers.

Wil je meer weten over het onderliggende onderzoek, kijk dan zeker naar deze studies:

- Flynn, L. J., Zheng, X., & Swanson, H. L. (2012). Instructing struggling older readers: A selective meta-analysis of intervention research. *Learning Disabilities Research & Practice*, 27(1), 21-32.
- Kong, N. Y., & Hurlless, N. (2021). Vocabulary Interventions for Young Emergent Bilingual Children: A Systematic Review of Experimental and Quasi-Experimental Studies. *Topics in Early Childhood Special Education*, 02711214211027625.
- Sanders, S., Losinski, M., Parks Ennis, R., White, W., Teagarden, J., & Lane, J. (2019). A meta-analysis of self-regulated strategy development reading interventions to improve the reading comprehension of students with disabilities. *Reading & Writing Quarterly*, 35(4), 339-353.